

ADLİYE CERİDESİ

T. C.

Adliye Vekilliği tarafından her ay
neşrolunur

Otuzüçüncü sene
1 inci sayı

11. Kânun 1942

ANKARA
Yeni Cezaevi Matbaası
1942

İÇİNDEKİLER

No.

Sahife No.

1	Resmî veya meslekî vesayet nedir?.....	3
	(Yazan : Dr. K. Fikret Arık)	
2	Hükmî şahısların sahip olabilecekleri medenî haklar.....	22
	(Yazan : Necip Bilge)	
3	Modern ceza hukukunda hata meselesi.....	44
	(Yazan : Dr. iur Pulat Gözübüyük)	
4	Nafaka ilâmlarının icrasından mütevellit baş- lıca hukukî meselelerin tetkiki.....	51
	(Yazan : Dr. Amil Artus İstanbul İcra Muavin Hâkimi)	
5	Medenî kanundan evvel arazi intikali.....	68
	(Yazan : Eyyüp Sabri Erman. Menemen Hukuk Hâkimi)	
6	Kriminoloji: suçlulukla mücadele ilmi.....	78
	(Yazan : Dr. Nurullah Kunter)	
72	Konferans No. 72, Hava hukuku.....	85
	(Konferansı veren : Rifat Taşkın Askerî Temyiz M. Baş Müddeiumumisi General Hâkim)	
	3780 Sayılı Milli Korunma Kanununa göre İttihaz ve Resmî Gazete ile neşredilen karar- ların ve adı geçen gazetelerin tarih ve No. larını gösterir liste.....	112

Mecmuaya bastırılmak istenen her yazı doğrudan doğruya Vekillîğe gönderilir. Neşrolunan makalelerdeki fikir ve mütalâalar münhasıran yazı sahiplerine aittir. Her yazı on satırı geçmeyecek şekilde bir hülâsaya ihtiva etmelidir. Basılmıyan yazılar geri verilmez.

Teknik ve Matbaa
Kütüphaneleri
1948 A. 208/1

ADLIYE CERİDESİ

T. C.

Adliye Vekilliği tarafından her ay
neşrolunur

Otuzüçüncü sene
1 inci sayı

ANKARA
Yeni Ceznevi Matbaası
1942

3

Kriminoloji, suçlulukla mücadele ilmi

plân

Dr. Nurullah Kunter

I — Pozitivist mektep, suçlulukla mücadeleye ilmi usullerle ve sistematik bir şekilde başladığından beri kriminoloji ilmi meydana gelmiştir.

II — bu yeni ilme Garofalonun verdiği Kriminoloji ismi artık her lisanda yerleşmiştir.

III — Kriminoloji, suçluluk ve suçlulukla mücadele ilmidir. Bu itibarla Ceza hukuku, ceza usul hukuku, ceza infaz hukuku, suçlu antropolojisi, suçlu psikolojisi, suçlu istatistikleri kriminolojinin birer faslından ibarettir.

IV — Kriminoloji ve suç siyaseti.

V — Sırf ceza hukuku ile meşgul olan kimse nihayet yine bir (hukukçu) dur. Fakat suçlulukla mücadelede muvaffak olabilmek için kriminolojiden anlayan hakiki (cezacı) lara ihtiyaç vardır.

Son zamanlarda memleketimizde kriminoloji mevzununun ele alındığını, bu hususta kıymetli makaleler yazıldığını memnuniyetle görmekteyiz. Bu yazımızla düşündüklerimizi açıkça söylemek, bizden evvel bu sahifelerde te'kiklerini neşretmiş olan meslekdaşlarımızdan hangi noktalarda ayrıldığımızı göstermek istiyoruz.

I

Malûm olduğu üzere, klasik cezacılar suçluyu değil suçu görürler. Suç onlara göre mücerred hukuki bir mefhumdan başka bir şey değildir. Cezalandırılan da sanki suçlu değildir de suçtur. Bir tarafta suçlar, diğer tarafta cezalar listeler halinde kanunlarda sıralanmıştır: Filân suçü işleyen falan cezaya çarptırılır. Positivistler ilk defa olarak bu usule itiraz ettiler ve bu günkü kriminolojinin esasını kurdular. Suçlulukla esaslı bir şekilde mücadele için körü körüne ceza vermek kâfi değildir, denildi. Ceza hukukuna suç ve ce-

zadan başka bir de suçlu unsuru ilâve edildi. Cezayı suçlunun şahsiyetine uydurmak, bu suretle cezadan beklenen gayelere daha müessir bir surette ve daha çabuk varmak istenildi. Fakat bu da kâfi gelmedi. Suçlulukla mücadele için körü körüne, hatta suçlunun şahsiyetine uygun bir surette ceza vermekte kâfi değildir, bu afetin sebeplerini araştırmak ve derdi bulduktan sonra devsını aramak icap eder, denildi. İlk defa, *Enrico Ferri* bu esasî metodik bir şekilde izah etti: «Klasiklerin yaptığı gibi, suçun hukukî bir mefhum olarak mütalâası faydasızdır demiyorum, fakat her şeyden önce suçu işleyen adamın ve suçun işlendiği muhitin müsbet usullerle tetkiki lâzımdır ki en sonunda işlenen suç, bizatihi ve mücerret bir mefhum olarak değil fakat failinin ruhî ve uzvî karakterini gösteren bir âraz olarak ele alalım ve hukukî bakımdan tetkik edebilelim» dedi [1]. Klasik bir cezacı, bir suçun ne vakit işlenmiş sayılacağını, ne vakit tam veya nakıs teşebbüs halinde kaldığını, suçun mevsuf olup olmadığını, kanunun hangi maddesine temas ettiğini bilir. Fakat cemiyetin müessir ve pratik bir hâl çaresi aradığı suçluluk meselelerine, meselâ filân memlekette adam öldürme suçlarının neden arttığı ve bu artışı önleyecek tedbirlerin nelerden ibaret olduğu hakkındaki suallere cevap veremez. Suçluluk afetine karşı ilâç olarak belki cezayı gösterenler olacaktır. Fakat bütün dünyadaki tatbikat ceza sisteminin kâfi derecede müessir olmadığını göstermiştir. Yeni çareler araştırmak, her gün artan suçluluk ile mücadele etmek lâzımdır. Bu yeni çareleri mücerret mantık oyunlarıyla elde etmek kabil değildir. Suçluluk meselelerinin tetkikinde müsbet usuller kullanılmalıdır. Klasikler pratik sahada cezaların azalmasını, nazarı sahada suçun mücerret bir şekilde tetkikini prensip olarak almışlardı. Pozitivistler ise pratik sahada suçların azalmasını, nazarı sahada da, pratik sahadaki gayelerine varmak için, suçun insanî ve içtimaî bir vakıa olarak müşahhas bir şekilde tetkikini prensip olarak kabul etmişlerdir.

Görülüyor ki, yenilik ceza hukukuna bir suçlu unsur ilâve etmekle kalmamış, ceza hukukunun hudutlarını aşmıştır. Suçlulukla mücadelede ceza kâfi görülmemiştir. Filhakika şâfi bir tedbir olan ceza, suçlulukla mücadele de baş vurulan en son bir tedbirdir. Fakat vâki mahiyette, önleyici tedbirlerle suçluluğun önüne geçmek daha esaslı, daha akılâne bir hareket olur. Sıtma ile mücadele için kinin dağıtmakla iktifa etmediğimiz, fakat mikrop yuvası bataklıkları kurutmağa çalıştığımız gibi.

[1] Ferri: *sociologia criminale*, 5 inci tabı, Torino, 1930

II

Ferri, suçluluk meselelerini toplu bir şekilde tetkik eden bu yeni ilme *suçlu sosyolojisi* (sociologia criminale) ismini verdi [2]. Ferriye göre, nasıl içtimaf hadiselerden, yani insanların cemiyet dahilindeki faaliyetlerinden bahseden ilim sosyoloji ise, bu faaliyet bir suç şeklinde tezahür ederse bu cürmî faaliyeti doğuşunda, tekâmülünde ve hukukî ifadesinde, suça karşı cemiyet müdafaa vasıtalarının teşriî, kazaf ve idarî nizamında tetkik eden ilim de sosyolojinin hususî bir şubesi olan suçlu sosyolojisidir. İnsanların faaliyetini normal ve anormal diye ikiye ayırabiliriz. Normal faaliyet, her ferdin yaşama mücadelesi için yapmağa mecbur olduğu ve cemiyetin ve başkalarının yaşama şartlarına uygun bir faaliyettir. Ferdî ve içtimaf şartlara uygun olmayan faaliyet ise anormaldir. Normal faaliyet hukukî bakımdan hususî hukuku ve amme hukukunu alâkadar eder. Anormal faaliyet ise ceza hukukunun mevzuunu teşkil eder.

Garofolo 1884 de bu yeni ilme *kriminoloji* (criminologia) adını verdi. [3] Bu isim bugün artık her lisanında yer etmiştir. Fakat bu benimseniş, kriminolojik tetkiklerin yarım asrı geçen tarihine rağmen nisbeten yeni olmuştur. Ferri'nin koyduğu suçlu sosyolojisi adı sui-tefehühmlere ve münakaşalara yol açtı. Bilâhara Ferri'nin de 1928 senesinde Rabinowicz'in *Emniyet tedbirleri* (Les mesures de sûreté) isimli eserine yazdığı mukaddemede itiraf ettiği gibi, bu isim daha ziyade suçun içtimaf amillerini tetkik manasına kullanılmakta olduğu [4] için revaç bulamamış, ve Garofalonun verdiği isim suçluluğu bir kül halinde tetkik eden bu yeni ilme daha uygun görülmüş ve bu itibarla daha çok taammüm etmiştir. Son zamanlara kadar fransızca da *sciences criminelles* suçluluğu alâkadar eden bilgiler namı altında tanılan kriminoloji daha ziyade İtalyan, İspanvol, İngiliz ve Alman lisanslarına girmiş bulunuyordu [5]. Müzakerelerine iştirak etmek fırsatını bulduğumuz Birinci Beynelminel Kriminoloji Kongresinden (Roma 1938) sonra bu isim artık daha esaslı olarak takarur etmiş bulunuyor.

[2] Sociologie criminelle'yi cinaî sosyoloji şeklinde tercüme doğru bulmuyoruz. Suç sosyolojisi veya suçlu sosyolojisi denebilir. Suça değil suçluya ehemmiyet verdiğimizizi tebaruz ettirmek için suçlu sosyolojisini tercih ediyoruz. Suçlu antropolojisi, suçlu psikolojisi gibi.

[3] Garofalo : *criminologia*, Roma, 1884.

[4] Meselâ Dr. Cemil Bengü (Suç politikası, Adliye Ceridesi, 1941, s. 797)

[5] Muhtelif lisanlarda kriminoloji kelimesini kendisine başlık yapan şu bir iki kitab ve mecmua bu kelimenin nasıl tutunduğunu pekâla gösterir:

Ingenieros : *Criminologia*. Buenos—Aires, Madrid, 1920

III

Pozitivist mektebin müsbet tetkiklerinden doğan bu ilim artık pozitivist mektepten müstakil bir varlık kazanmış, başlı başına bir mevcudiyet olmuştur. Öyle ki, bir kriminoloğun bugün bir pozitivist olması icap etmemektedir.

Kriminoloji, suçu tabii ve içtimaî, bu itibarla hukukî bir hadise olarak tetkik eden, suçun işlenmesinden *önce* ve *sonra* aldığı tetbirlerle cemiyetin suçluluğa karşı daha iyi, daha müessir bir şekilde müdafasını temine çalışan bir ilimdir. Bu itibarla ceza hukuku, ceza usul ve infaz hukukları, suçlu antropolojisi ve psikolojisi, suçlu istatistikleri hep suçluluk ilmi olan kriminolojinin birer aşından ibarettir.

Suçlulukla mücadele için suçun sebeplerine tesir etmek istenilmiş, suçun sebeplerini araştırırken suçluyu tetkik etmek lâzım gelmiştir. Suçlunun bünyesi uzvî olarak iki bakımdan tetkik edilir. Vazifeden önce uzvu anlamak gerektiği için ilk önce uzvî tetkik yapılmıştır. Morfoloji, Bioloji, Endocrinoloji, suçlu antropolojisine yep yeni ve parlak istikbal vaadeden ufuklar açmışlardır. Şurasını ilâve edelim ki, bir kriminoloğun suçlu üzerinde bizzat antropolojik tetkikler yapması mükellefiyeti hiç bir zaman bahis mevzuu olamaz. O yalnız, hukukî ve içtimaî hükümlerini istihraç ederken, suçun ferdî sebepleri hakkında suçlu antropolojisinin verdiği malumata dayanmak mükellefiyetindedir.

Ruhî tetkik uzvî tetkiki takip etmiştir. Lombrozo bile *L'uomo delinquente*'nin son tabılarında ruhî tetkikin, suçlulukta tesiri bakımından, uzvî tetkikten daha üstün tutulabileceğini kabul etmiştir. Suçlu psikolojisi ve psikopatolojisi bugün kriminolojiye baha biçilmez esaslar vermektedir.

-
- Parmelee : *Criminology*, New-York, 1918
 Sutherland: *Criminology*, New-York, 1924
 Mac Donald: *Criminology*, New-York, 1893
 Archivo de psiquiatria y criminologia, Buenos-Aires
 Archiv für Kriminologie, Leipzig
 Boletin do Instituto de Criminologia, Lisbon
 Boletin de criminologia, Peru
 Bollettino di criminologia, Buenos-Aires
 Etudes criminologiques, Paris
 Journal of criminal Law and Criminology, Chicago
 Revue de droit pénal et de criminologie, Bruxelles

Adliye Ceridesi

33 üncü sene sayı : 1

F : 6

83

Suçlu istatistikleri ise - bugün buna daha ziyade suçlu sosyolojisi denilmektedir - suçu içtimaf bir vakıa olarak ele alır. Suçun içtimaf amillerini araştırır. İçtimaf hadiselerin tetkikinde tecrübe çok güç ve çok defa imkânsız olduğu için ilmi araştırmalara en uygun gelen yol müşahede yoludur. İşte istatistik bu müşhadenin en faydalı vasıtalarından biridir. Suçlulukla mücadelede suçlu istatistikleri o kadar ehemmiyetlidir ki, daha 1860 senesinde Londra istatistik kongresinde Lord Brougham «bir gemici için harita ve pusula ne ise bir kanun vaznı için de suçlu istatistikleri odur» demiştir.

Kriminolojiyi suçlulukla mücadele ilmi olarak tarif ettik. Bu mücadele ya suç işlendikten sonra olur: Tenkil (Repression), yahutta suç işlenmeden önce olur: Önleme (Prévention). Tenkili tanzim edenler ceza hukuku, ceza usul hukuku, ceza infaz hukuku ve infazdan sonra da serbest bırakılan suçlu ile yakından meşgul olan patronaj müessesesidir.

Kriminoloji önlemeye tenkilinden daha çok ehemmiyet vermektedir. [6].

Her ne kadar ta Montesquieu'den, Beccaria'dan beri suçları önlemenin faydalarından bahsoluna gelmişse de bunlar hep lafta kalmış, sistematik bir inkişaf görülmemiştir. Zira önleme güçtür, tenkil gibi kolay değildir. Uzun müşahedeler, derin tettebbüller ister. Önleme iki kısma ayrılır: *Yakın önleme* polise terettüp eder. İşlenme üzere iken suçun önlenmesidir. *Uzak önleme* (ceza yerine geçen tedbirler - sostitutivi penali) ile olur. Bu tedbirler psikolojik, sosyolojik ve ekonomik kanunlarla suçun şahsî, içtimaf ve tabii amillerini yok eder ve bu suretle suçta ta esasında mani olmağa çalışır. Quételet şu sözleri söylemekte ne haklıdır: «Her sene işlenen suçlar içtimaf teşkilâtımızın zarurî bir neticesi gibi görünmektedir. Eğer esaslı sebebler önleme ile tadil edilmezse suç sayısının azalmayacağı anlaşılmaktadır. Bu itibarla bu sebebleri tanımak, ve onları kabil olduğu

[6] Bazıları, meselâ: Dr. Bengü (suç siyaseti, Adliye Ceridesi, 1941, s. 796) kriminolojiyi suçu amil ve şartlarını tetkik eden bir ilim olarak almışlar ve suç ilmi diye tercüme etmişlerdir. Suç işlendikten sonraki, tenkil kelimesile anlattığımız, neticelerini de suç soravı veya suç mesuliyeti ilmi diye isimlendirilen bir diğer ilmin mevzuu olarak göstermişlerdir. Her iki ilim, bu müellife göre, suç politikasının birer desteğidir. Hafta'nın suçla mücadelenin en doğru yolunu arayan bir politika diye tarif ettiği bu suç siyaseti bize kriminolojiden başka bir şey değildir. Etiket meselesi. M. Ali sebük (Adliye Ceridesi, 1941, s. 548) *Kriminoloji veya cinaî sosyoloji* adlı makalesinde *veya* kelimesi ile bu iki ismin aynı ilmi kastettiklerini tebarüz ettirmekte, diğer taraftan da bunlardan birincisine vâki ikincisine şâfi tedbirler, kısacası önleme ve tenkil mahiyeti izafe etmekle başka başka şeyler olduğunu göstermektedir. Bu ikinci noktâ nazara ne için iştirak edemeyeceğimizi izah edebildiğimizi umuyoruz.

kadar ortadan kaldırmak kanun vazına düşer. Bütçenin muvazenesi gibi suçların muvazenesini de yapmak onlara tereddüp eder»[7].

IV

Bir de (cezaî siyaset) veya (suç politikası) diye tercüme edile gelen ve bilhassa Alman cezacılarının dillerinden düşürmedikleri bir *Kriminalpolitik* meselesi vardır. Ceza hukukunu da ihtiva eden bir Kriminolojiyi kabul etmek istemeyenler ceza hukukuna karşılık olarak ceza siyasetini ileri sürmüşlerdir. Liszt'e göre suç veya cezayı hukukî cephesinden mütalâa eden ceza hukukundan tamamen ayrı ve müstakil olan ceza siyaseti «suçun sebeplerinin ve cezanın tesirlerinin ilmi bir şekilde mütalâasına istinad eden ve devletin suçluluğa karşı ceza ve buna benzer müesseselerle mücadelesinde esas olan prensiplerin heyeti mecmuası»dır. Eğer ceza siyaseti suç yalnız hukukî olarak değil, fakat tabii ve içtimai bir hadise olarak ilmi metodla tedkik ediyorsa, kriminolojiden başka bir şey olamaz. Fakat maksat ceza hukuku ile kriminolojiyi ayırmak ise bu, cemiyetin müdafaasını hukukî müdafaadan ayırmak, hukukî hadisenin aynı zamanda içtimai bir hadise olduğunu kabul etmemek demek olmaz mı? Eğer cezacı yalnız hukukî bir hadise olarak suç ve ceza ile meşgul olursa ve tabii ve içtimai bir hadise olarak suçun tetkikini ve ona karşı tedbirler alınmasını kriminoloğa, cezanın infazını da ceza infazcısına bırakırsa, bunlardan her biri kendi sahasında çalışır ve birinin yaptığından diğerinin haberi olmaz. Suçlulukla mücadelede kuvvetlerin dağılmasından zarar gören yine cemiyet olur. Biz, Ferri ile beraber, cezaî siyaseti «Kriminoloji ilminin neticelerinin muayyen bir zamanda muayyen bir devletteki hususî şart ve icaplara uydu-
rulabilmesi sanatı» olarak tarif edeceğiz.

V

Sırf ceza hukuku ile meşgul olan kimse nihayet yine bir *hukukçu* dur. Fakat, suçlulukla mücadelede muvaffak olabilmek için kriminoloji mütehassıslarına, yani hakikî *cezacı* lara ihtiyacımız vardır. Bu maksatla ileri memleketlerde Hukuk fakültelerine bağlı ihtisas mekteplerinde kriminolojik bilgiler öğretilmektedir. İtalyada genç ceza hâkimlerinin kriminolojik bilgileri her sene açılan tekâmül kurslarında yeniletilmekte ve ilerletilmektedir. Bu teşekküller hakkında M. Ali Sebük (Kriminoloji veya cinaî sosyoloji) adlı makalesinde mal-

[7] Quételet: *Physique sociale*, Bruxelles, 1869.

85

mat vermektedir [8]. Türk Hukuk kurumunun bu kiş için hazırladığı serbest konferanslar arasında kriminolojinin de bulunduğunu sevinçle görüyor ve bunu bu sahada atılan ilk adım olarak kabul ediyoruz. Daha esaslı teşekküllerin memleketimizde de yeni ve daha verimli bir manada cezacılar yetiştirmesini temenni etmek ve beklemek hakkımızdır. Ancak bu şekildedir ki memleketimizde suçlulukla esaslı bir şekilde mücadele etmek imkânını bulacak, bütün dünyada aczi tahakkuk etmiş olan tenkili müeyyidelere bel bağlamaktan kurtulmuş olacağız. Önleme tedbirlerinin fayda vermediği hallerde dir ki en son olarak başvuracağımız tenkili müeyyidelerin en faydalı, en müsmir bir şekilde tatbiki imkânlarını araştıracağız.

[8] M. Ali Sebük : Kriminoloji veya cınaı sosyoloji, Adliye Ceridesi, 1941, s. 548).